

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Välkommen att läsa Västgötabygden!

Tycker du att tidningen är läsvärd,
prenumerera gärna!

Ett årsabonnemang kostar, från 2022 = 160 kr.

Vid minst 10 ex. (i samma beställningslista)
rabatteras priset till 140:-/ ex.

Listan skickas till Västergötlands Hembygdsförbund,
Box 82, 532 21 SKARA

E-post: kansli@vhbf.se

Avgiften erläggs på en inbetalning till Västergötlands
Hembygdsförbunds bankgiro 378-5383.

Redaktionskommittén

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Nr 2

Årgång 77

2022

200-årsjubileum 2022 Göta kanals västra del. Passagerarbåten Juno stävar framåt på sin väg mot Göteborg. Här går den genom bron vid Stång, Fägre i Töreboda kommun. Juno har en bra bit kvar till Sjötorp och Vänern. M/S Juno är världens äldsta registrerade kryssningsfartyg, byggt redan år 1874 i Motala Werkstad. M/S Juno har idag 29 hytter fördelade på tre däck. Salongen och matsalen ligger på mellandäcket – shelterdäck. I år är det 200-årsjubileum för invigningen av Göta kanals västgötadel. Kanalen i sin helhet invigdes 1832. Läs vidare på sidan 19. Foto: @ Monika Moberg Kilefors.

**Välkomna till årsstämman
i Bollebygd den 14 maj
Läs vidare med början på sidan 5.**

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Bilden ovan är tagen vid Kronprinsessans vandring i
Västergötland i september 2017.

Kungliga Hovstaterna

Foto: Raphael Stecksén, Copyright: Kungahuset.se

Innehåll

Hembygdshälsningar från Lena, ordföranden	3
Tankar i tiden, Ann-Britt Boman	4
Bollebygd, gränsbygd och förbindelsebygd	6
Vårdkasar stod färdiga att användas 1914	8
Hembygd för unga	10
Matberget i Magra	11
Skene-Örby Hembygdsförening	12
Tankar från bögda	13
Nedslag i Billingsbygden	14
Nossebro förr och nu	15
Kärrbogårde i Hemsjö, ett kulturellt centrum	16
Gammalgården, Björketorp/Rävlanda	18
Åsle tå, upplevelsemuseum	21
Per Lindekrantz kulturpris	22
Uttalande av SHF om kriget i Ukraina	22
Dokumentera för framtiden	23
Historieforum Västra Götaland	24
Allt lämpar sig inte för tryck	25
Jenny slår vakt om den västgötska folkmusiken	25
Birgitta, Årets Skultorpare	26
Linbasta	27
Odensåkers Hembygdsförening	28
Bra föreläsningar om Hornborgasjön	29

Redaktör och ansvarig utgivare:

Monika Moberg Kilefors, Ekängsvägen 19,
541 41 Skövde. Tel: 070 64 25 670.

E-post: redvastgotab@gmail.com

Tryck: Åtta.45 Infomedia, Alingsås 2022.

Sex nummer per år med utgivning i slutet av februari,
april, juni, augusti, oktober och november.

Manus senast: 10/1, 10/3, 10/5, 10/7, 10/9 och 10/10.

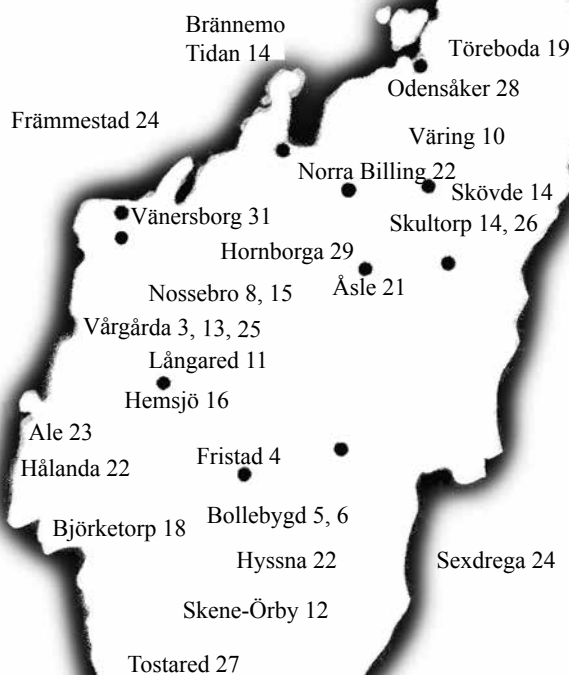
ISSN 0346-4954 www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 77
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2022 160:-

Områden med samband
till artiklarna.

Helt ideellt

Vår tidning är ganska unik. Vi som gör tidningen jobbar helt ideellt. Vi är en redaktionskommitté på sju personer som träffas ett par, tre gånger per år och har samråd om innehållet. Dessutom har vi några fler som är knutna till redaktionen. Se sidan 31.

Vill du prenumerera eller har en adressförändring, ring till Eva Mann, telefon 0512-105 50, kontorstid på torsdag 9-15 eller e-post: kansli@vhbf.se

I det här numret är vi 24 skribenter och fotografer som hjälpts åt. Ingen av oss får något arvode, vi gör det för att glädja andra och oss själva.

Du är också välkommen som medarbetare!

Välkomna till ett nytt nummer av vår fina tidning!

Nu är våren i full gång och dygnet har fler ljusa timmar. Betyder det att vi kan ”arbeta” mer eller bara att det känns som att dygnet blir längre? Ja, för min egen del, så upplever jag nog att jag både får mer gjort och att dygnet är längre. Det senare är naturligtvis bara en villfarelse. Det är dags att börja använda trädgården igen, underhålla husen och fika i solväggen. Och snart även dags att ta fram gräsklipparen ...

Visst är det ganska avkopplande att klippa gräset? Trots det funderar jag på att faktiskt ställa trädgårdsmöblerna på grusgången och slå gräsmattorna med lien ett par gånger om året. Så som jag sett foton, från så där cirka 100 år tillbaka. I det som nu är mitt hus, var det tidigare ett pensionat. Gästerna servades med svalkande drycker, i trädgårdsmöblerna under parasollen på just grusgången, medan det långa gräset vajade i bakgrunden. Vi får se hur det blir i år.

Mormor

Men i detta nu, så har tiden stannat upp lite för mig. Jag har haft förmånen att få ha min mormor nära mig ända tills denna vår. Hon var född på 20-talet, 1920-talet alltså, och har fått uppleva mycket i sitt långa liv. Vi har haft många och långa pratstunder om allt möjligt. Mormor har berättat och jag har skrivit. Vi har besökt platser och hus, fotat och upplevt. Bakat kakor och stöpt ljus, druckit många koppar kaffe och filosoferat i finsoffan. Tänk vad mycket jag fått lära mig av henne genom åren. Tänk vad många frågor jag kunnat ställa. Tänk vad rik jag känner mig. För mig är det viktigt att veta min historia. Vilka var mina förfäder? Vad har jag fått med mig via dem? Hur var min mormors mormor? Inte bara vilken dag hon föddes och dog, utan hur såg hon ut, vad gillade hon att göra och så vidare.

Lena Gustafsson,
ordförande i
Västergötlands
Hembygdsförbund

Det immateriella kulturarvet är viktigt. Berättelser, traditioner, dialekter, handens och kroppens kunskaper är några exempel. Vi har alla ett ansvar i att dokumentera, dels fråga och ta reda på men framförallt, att föra vidare det vi själva bär på, för kommande generationer. När vi ses i Bollebygd, ja, nu ser det ju ut som att vi verkligen skall få träffas till stämman, ska vi få tips och idéer på hur vi kan samla på oss delar av just vårt immateriella kulturarv. I många fall har den nya tekniken gjort det lättare för oss i vårt samlande inom detta område. Många har bra mobiltelefoner som är lätta att filma med. Vi kan då lite till mans filma när någon berättar exempelvis. Det kan också vara lätt att dela med andra. Ett problem vi står inför är hur vi sparar allt det digitala, för att få med det in i framtiden.

Vi ses i Bollebygd

Som sagt, vi planerar för fullt inför stämman och det ska bli riktigt roligt att få träffas! Bollebygds Fornminnes- och hembygdsförening gör allt de kan för att vi ska känna oss välkomna. Så se nu till att ni i föreningarna använder er av er demokratiska rättighet och anmäl ombud till stämman. Varje medlemsförening i Västergötlands Hembygdsförbund kan skicka ett ombud för varje påbörjat 100-tal medlemmar i sin förening.

Vi ses i Bollebygd den 14 maj!

Lena Gustafsson

Tankar i tiden

Att vara nyfiken är en mycket viktig egenskap hos både barn och vuxna. Då menar jag inte en skvallrig nyfikenhet på vad grannen eller mina bekanta har för sig utan en helt annan nyfikenhet, viljan att ta reda på hur saker förhåller sig till varandra och söka samband mellan orsak och verkan. Varför finns det stora stenröset borta i backen? Varför har så många av mina släktingar tidigare emigrerat till Amerika? Hur kommer det sig att vi i Sverige varit så förskonade från krig? Vad betyder namnet som vi vill ge vår dotter?

Allt omkring oss i tid och rum har ett sammanhang. Vi är inte bara utkastade på måfå. Min farfar flyttade till staden och fabriksarbetet när han gifte sig, men hans bror blev kvar på gården. Hur påverkade det barn och barnbarn? Hur gick det för farfars syster som reste till Amerika? Frågorna och nyfikenheten finns i vår närhet, och hembygdsrörelsen kan i många fall vara något som ger svar och sammanhang. Att få tillbakablickar och förklaringar till det som nu finns i bygden ger me-

*Frågorna och nyfikenheten
finns i vår närhet.
Hembygdsrörelsen
kan i många fall
ge oss svar ...*

ning och sammanhang åt tillvaron. Där kan hembygdsrörelsen hjälpa till med att koppla samman då och nu. För att människor ska må bra betyder det mycket att känna sammanhang och meningsfullhet i livet. Att se sig som en länk i en kedja och att bli medveten om sina rötter är viktiga komponenter för sådana känslor. Perspektivet bakåt kan också bidra till att vi vågar se framåt och arbeta för en bättre framtid.

Flera föreningar gör landskapsobservationer, som ger perspektivet då – nu – i framtiden. De är redskap för reflektioner över vardagen runt omkring. I vår förening i Fristad blev det ringar på vattnet, när vi fortsatte beskrivningen av Fristads tätort, som genererade

*Ann-Britt Boman
Fristad*

fem byavandringar, en jubileumsbok med anledning av Borås 400-årsjubileum, två studiecirkel och ett filmprojekt i skolan tillsammans med regionen. Det hela gav många nya medlemmar.

Gå en bit var på vägen för att mötas

Det är alltid lättare att mötas som människor, om man kan gå en bit var på vägen mot varandra i mötet. Kan vi från hembygdsrörelsen möta människors erfarenheter och funderingar och får möjlighet att skapa mening och helhet i tillvaron, så har vi kommit långt i våra strävanden att nå ut. Ofta är vi så fokuserade på våra egna projekt och blir besvikna, när vi inte får gensvar. Vi vill så gärna visa våra samlingar, men det måste finnas ett bakgrundsintresse. Ett enda föremål kan ge upphov till frågor, tankar och reflektioner som kan leda vidare.

Hållbarhet och återvinning

Hållbarhet och återvinning är viktiga begrepp, när det gäller planetens överlevnad, och det kan vi lära oss genom länkar till det förflutna. Det kan kännas besvärligt ibland, när vi inte når fram till nya medlemmar. Men vi har säkerligen mycket gemensamt, om vi kan finna någon gemensam nämnare. Möt en medmänniska och så går vi tillsammans en bit framåt på livsvandringen!

Ann-Britt Boman

***Broddetorps Hbf firar 100 år
söndagen den 8 maj 2022.
Firandet blir
i Bankastugan kl 14.00.***

Välkomna till årsstämman i Bollebygd den 14 maj

Samlade för planering är här Leif Karlsson, ordförande i Bollebygds Hembygdsförening, Lena Gustafsson, ordförande i Västergötlands Hembygdsförbund, Björn Andersson, Håkan Alfredsson, Eva Mann, Ola Wirtberg och Christer Johansson.

Nu är det spikat och klart ...

Planeringen inför årsstämman är klar. Efter några sammanträden med kvartetten Lena Gustafsson, ordförande i Västergötlands Hembygdsförbund, Björn Andersson, Eva Mann från kansliet och Ola Wirtberg har Leif Karlsson, ordförande i arrangerande föreningen, Bollebygds Hembygdsförening, klart för sig vad som ska göras.

Bollebygds Hembygdsförening skulle redan 2020 stått som värd för årsstämman, som av känd anledning ställdes in.

– Därför känns det bra att i stort sett allt är på plats. Vi gjorde samma planering inför stämman 2020 som vi

skulle arrangera, så en del förarbete var redan på plats, menar Leif som backats upp i planeringsarbetet av Håkan Alfredsson, Christer Johansson och undertecknad.

Programmet som nu ligger klart innehåller självklart stämmoförhandlingar och utmärkelser. Plats i programmet får även några korta föreläsningar som kommer att spegla viktiga ingredienser i framtidens hembygdsarbete.

– Vi vill passa på att hälsa er hjärtligt välkomna till årsstämman och vår hembygdsförening här i Bollebygd, en förening som bildades redan 1927, säger Leif Karlsson.

*Christer Falk
Text och foto*

Inbjudan och stämmohandlingar har sänts ut till föreningarna i förbundet under andra hälften av mars månad.

*En levande hembygd
öppen för alla*

Bollebygd – gränsbygd och förbindelsebygd

Översiktsbild över Bollebygd. Foto: Christer Falk

Bollebygds kommun ligger i västra Västergötland mellan Borås och Göteborg. Läget gör att många arbetar i dessa städer. Göteborg med förorter drar till sig de flesta, men ca 20 procent arbetar i Borås. R 40 har byggts ut till motorväg, så förbindelserna är goda. Diskussionen om höghastighetståg har pågått i många år, och de är ännu inte avslutade.

Bollebygds kommun har cirka 9 500 invånare och omfattar de gamla socknarna Bollebygd och Töllsjö. Socknarna bildade också Bollebygds härad tillsammans med Björketorps socken.

År 1974 uppgick Bollebygds kommun i Borås kommun tillsammans med andra kranskommuner till Borås, men år 1995 blev Bollebygd åter en egen kommun efter folkomröstning och regeringsbeslut.

Namnet Bollebygd består av två led, ett fornsvenskt bald eller ball, nu båld, med betydelsen ”stor” och bygd, trakt, hemvist. År 1413 skrevs det Baldebygd. En annan teori är att namnets ursprung syftar på bolle, träkanna. Bygden är känd för sin träslöjd. Bollebygd var ett gränsland mellan Danmark och Sverige. Vid freden i Knäred 1613 gick Sverige med på att betala 1 miljon riksdaler för att få tillbaka Älvsborgs fästning, som danskarna

erövrat liksom många gånger förut, bland annat i samband med Älvsborgs första lösen på 1570-talet. Den var den enda möjligheten för Sverige att nå Västerhavet. I överenskommelsen ingick, att Bollebygds härad blev förpantat till Danmark. Det dröjde ända till 1619, innan betalningen var slutförd, och Gustaf II Adolf inrättade sedan Älvsborgs regemente för att försvara bygden.

Katarina

Redan på medeltiden byggdes en kyrka i Bollebygd, och en kyrkklocka har anor från den tiden, troligen 1200-talet. Den heter Katarina och har en runinskrift. På 1830-talet ansågs kyrkan vara för liten och en större kyrka byggdes. Den togs i bruk 1844. Dopfunten är från 1200-talet, och på kyrkväggen hänger ett triumfkrucifix från 1400-talet. Altaruppsatsen och predikstolen är tillverkade strax efter år 1700. I Hultafors byggdes i början av 1900-talet ett kapell. Efter lagen om obligatorisk folkskola 1842 uppfördes skolor på flera ställen i socknen. På en gravhäll på kyrkogården står ”Olena 1836 – 1909”. Olena var ”skolemor” och undervisade i kyrkskolan. Hon lär inte ha gått på seminarium men lärde under många år barnen att läsa och skriva.

De första invånarna i Bollebygd kom troligen längs dalgångarna vid Storån, Sörån och Nolån. Sedan Göteborg och Borås grundats på 1620-talet, blev båda städerna viktiga för Bollebygd.

”Vi for till Göteborg för att sälja och till Borås för att köpa”, uttryckte en bollebygdsbo relationen. Vägarerna blev viktiga, och många bollebygdsbor körde foror till och från Göteborg. I Flässjum byggdes både gästgivargård och tingshus, vilket fortfarande finns kvar och har räddats för framtiden. Flässjum blev sedan en centralpunkt, som bland annat spelar en roll i Hofmanupproret 1766, som slutar här. Ryttaren Sven Hofman från Byttorp i Borås ledde ett bondeuppror mot myndigheterna, och flera av de tillfångatagna avrättades eller fick fästningsstraff.

Jorden i dalgångarna var bördig, och gårdarna har ofta ett vackert läge på sluttningarna. Vid Forsa fanns lera, och där grundades ett tegelbruk för flera hundra år sedan. I övrigt fanns det stora skogsmarker, och skogen gav också råvaran till det som gjort Bollebygd känt, balleboslöjden. Det tillverkades laggkärl och enklare möbler, husgeråd som slevar och vispar samt träskor. I södra delen av häradet tillverkades åror, och senare kom fisklådor att bli en stor produkt. För masterna och årorna fanns avsättning i Göteborg, och årorna exporterades till Danmark och England, ja, ända till Egypten och prämarerna på Nilen.

Ballebomöbler

Ballebomöbler tillverkades huvudsakligen under perioden 1850 – 1950. Mest tillverkades soffor, stolar och bord men även skåp, skänkar och kommoder av fur och gran. Vid transporter staplades stolar och bord i soffan. År 1900 kostade en soffa 3 kronor och 50 öre, och en stol kostade 1 krona.

Göteborg – byggt på pålar från Bollebygd

Det sägs, att stora delar av Göteborg vilar på pålar från Bollebygdstrakten. Under många år försåg skogarna runt Bollebygd Göteborg med pålar. Åtskilliga är de transporter som fraktat pålar till Göteborg. De allra flesta pålarna användes i Göteborg, men en del exporterades även till Holland.

Även textilindustrin har varit stor i Bollebygd.

Tumstocken

Bollebygd är också känt för sin tumstocksfabrik i Hultafors. År 1894 byggdes järnvägen mellan Göteborg och Borås, och en av stationerna förlades till Hultafors, 14 km från Borås. Stationsbyggnaden byggdes 1909 och tjänar nu som bygdegård, sedan Hultafors intresse- och bygdegårdsförening räddat byggnaden från rivning och renoverat den. Tumstocken uppfanns och producerades av Karl-Hilmer Johansson Kollén, som grun-

dade en fabrik i Stockholm 1883. Den flyttades 1905 till Hultafors, där det förut funnits ett järnbruk, grundat 1846. Under franska revolutionen 1789 infördes metersystemet, som skulle ersätta de gamla måtten. Dessa byggde på att jämföra mått som motsvarade måtten på kroppsdelar, tum och tumme samt aln och arm upp till armbågen (ca 60 cm). Fot behöver ingen förklaring. På tumstocken fanns både det gamla och nya systemet, och dessutom var tumstocken hopfällbar och lätt att ta med sig. Slakten Kollén hade anknytning till den religiösa rörelsen Plymouthbröderna.

En annan religiös riktning, Sjundedagsadventisterna, kom också att ha anknytning till Hultafors. År 1908 hade den högt belägna gården i Fjälla ovanför Hultafors köpts upp av ett konsortium från Göteborg, som där uppförde en ”klimat- och vattenkuranstalt”. Det har alltså aldrig varit något sanatorium för tuberkulossjuka i Hultafors. Bolaget gjorde konkurs, och Joel Kollén vid Tumstocksfabriken köpte anläggningen och sålde den vidare till Sjundedagsadventisterna år 1926. Där bedrevs rehabiliteringsverksamhet.

Olsfors och Grönkullen

Andra platser med industri i Bollebygd är Olsfors och Grönkullen. I Olsfors grundade Hanna Lapidus en trikåfabrik, som senare övertogs av företaget Sportjohan. Där finns också Hammars Maskin. I Grönkullen har det länge funnits kvarn och såg liksom på många andra platser i Bollebygd och Töllsjö. I början av 1900-talet byggdes en textiltfabrik, Textilkompaniet, som senare övertogs av färgbolaget HP Färg, som sedan köptes upp av Flügger. LampGustaf var ett annat företag i Bollebygd.

Tätorten Bollebygd expanderar med uppförandet av nya bostäder, och det är närheten till Göteborg som är viktig. Detta gäller också grannsocknen Töllsjö, som får många nya invånare. Det är ca 15 km mellan centrum i de båda socknarna. Töllsjö har varit en mer renodlad jordbrukssocken än Bollebygd, men även där fanns tillverkning av laggkärl och senare fisklådor. I båda socknarna finns ett rikt föreningsliv med många aktiviteter. Bollebygd är platsen för årets stämma med Västergötlands Hembygdsförbund.

Välkomna till Bollebygds härad, ett av de sju i Sjuhärad!

Ann-Britt Boman

Anm.: Årsstämman 2020 var utlyst till den 9 maj, men hembygdsförbundet fick ställa in den pga coronapandemin. Det hölls istället en digital årsstämma under hösten 2020. Denna artikel har varit införd i nr 2 2020 inför den då planerade stämman i Bollebygd.

Vårdkasar stod klara att tändas år 1914

Här är platsen för den gamla vårdkasen, visar Börje Andersson, bosatt på Bondegården i Eklanda, någon kilometer från Våleberget. Samtliga bilder: Börje Andersson, Nossebro.

Medeltida larmsed levde kvar in på 1900-talet

Bruket att använda sig av vårdkasar för att varna om annalkande fiender härrör från 1200-talet. Men så sent som vid första världskrigets utbrott år 1914 förbereddes vårdkasar i stockholmsområdet för tändning.

På Våleberget i norra Främmestad, mellan Nossebro och Grästorp i Västra Götaland, finns en känd vårdkaseplats.

– Gjordes även denna vårdkase klar att tändas då? funderar Berit Pettersson, bosatt på gården Lugnet invid det skogsparti där den gamla vårdkaseplatsen är belägen.

Berit är född och uppvuxen på Lugnet och erinrar sig hur hon i början av 1950-talet som liten tös fick följa med sin far till höjden i skogen där vårdkasen funnits.

Pappa berättade för mig att just på den här platsen fanns förr en vårdkase, säger Berit.

Berit Pettersson minns hur hon som liten tös fick följa med sin far till platsen för vårdkasen vid Våleberget.

Vårdkaseelden skulle tändas och synas ända till Hunneberg, två mil bort.

För 100–150 år sedan var höjden mycket mindre skogbevuxen än idag. Och vid klart väder kan Hunneberg skimras vid horisonten.

Under 2021 avverkades dessutom träd på ett avsnitt mellan Våleberget och landsvägen Nossebro-Grästorp, vilket öppnade upp vyn mot de båda bergen västerut från Främmestad betydligt.

Börje Andersson, bosatt på närbelägna Bondegården, Eklanda, bekräftar att den aktuella höjden i skogen under lång tid bland lokalbefolkningen varit känd som en vårdkaseplats.

– Möjligen förbereddes vårdkasen vid första världskrigets utbrott år 1914. Men det är oklart om så verkligen skedde, säger Börje Andersson.

Även i en annan del av skogen finns en vårdkaseplats, en liten stensättning, varifrån avsikten kan ha varit att skicka larmsignalen åt andra hållet – österut – mot Skara och dåvarande Ubsola, norr om Hornborgasjön.

–År 1854, under Krimkriget, var sista gången vårdkasar användes i Sverige, säger Börje.

Medeltidens vårdkasar var en livsviktig kommunikationsväg i händelse av landstigning av fiender.

Vårdkasen var en distinkt ”low tech kommunikation”, fjärran från våra dagars högteknologiska övervaknings- och förvarningssystem. Men det är ändå bara drygt 100 år sedan som man övervägde att använda dem.

Vårdkaseplatser

En rad gamla ortsnamn anses antyda koppling till vårdkaseplatser. Det gäller exempelvis ord som Böte, Var, Kase, Vår och Kås med flera.

– Orden **Vale** eller **Våle**, som i Våleberget, anspelar på det faktum att här fanns förr en vårdkase, menar Börje.

Vårdkasarna skulle bestå av prima trä, ofta torrfura, som nattetid gav klara flammor. Vid tändning dagtid skulle mossa ingå i det eldfångda materialet för att avge mycket och kraftig rök.

Kasen var omgärdad av en stenring, dels för att förhindra spridning av elden till omkringliggande mark, dels för att stötta virket som var staplat i pyramidform. En väl fungerande kedja av vårdkasar skickade larmsignalen snabbare än folk till häst kunde förmedla det dramatiska budskapet.

I stockholmstrakten stod vårdkasar klara att tändas vid första världskrigets utbrott 1914. Tänk om även vår vårdkase här på Våleberget också förbereddes, funderar grannarna Börje Andersson, Eklanda, och Berit Pettersson.

Men vårdkasesystemet erfordrade också en fungerande personalstat. Varje enskild vårdkase måste ständigt hållas i toppskick, redo att tändas i alla slags väder dygnet runt.

Det krävdes därför personer som vaktade och höll utkik i skift. Skrifter antyder att det kunde varit så att en familj åtog sig det viktiga arbetet och som ersättning fick en mindre gård att bruka.

Någon komplett kartläggning av vårdkaselinjer i Sverige har inte genomförts.

Vårdkaselinje

Vissa skrifter antyder dock att vårdkasen vid Våleberget i Främmestad kan ha ingått i endera en vårdkaselinje från Hunneberg vid Väneren eller från en linje som via Främmestad och Kedumsbergen och Vara sträckte sig till det kungliga Ubsola.

Oavsett hur det är med den tidiga historien tycker Berit Pettersson i Tengene och Börje Andersson i Eklanda att det är både spännande, historiskt intressant och fantasieggande att ha en gammal vårdkaseplats nästgårds sina hem.

Börje Andersson, Nossebro

Västergötlands Hembygdsförbund och Sveriges Hembygdsförbund samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vid kurser och konferenser.

Varje enskild hembygdsförening avgör själv vilket studieförbund man vill samarbeta med.

Ny verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolas regionförbund i Västra Götaland är Ebba Jacobsson.

Hon arbetar med kultur, kulturarv och organisation med ansvar för Hembygdsförbunden, Bygdgårdarna, LRF, Södra skogsägarna och Biodlarna i regionen.

Hembygd för unga

Ett foto från Dalenium Science Center, Stenstorp, i början av 2000-talet. En bild som får symbolisera barns intresse för sin omvärld. Foto: Monika Moberg Kilefors.

Våra läsare skapar Västgötabygden

Redaktionen får kontinuerligt in texter, artiklar och foton från människor som är speciellt intresserade av vårt kulturarv eller som vill berätta om hur det var förr eller hur det är i nutid. En del är experter inom olika områden. Andra är medarbetare i våra hembygdsföreningar eller hembygdsskribenter.

Vi får även in hembygdstidningar och skrifter som föreningarna vill att vi recenserar. Vi är mycket tacksamma för alla era bidrag. Det är framförallt läsarna som skapar vår hembygdstidning.

Men vi får även oss tillsända andra hembygdsförbunds tidningar. En av dessa skrifter är Hembygden Medelpad och Ångermanland.

Barnens Hembygdsgård i Indal

I Hembygden Medelpad och Ångermanland nr 3 2021 berättar Margareta Johansson om invigningen av Barnens Hembygdsgård i Indal.

Bernt-Erik Strömberg har de senaste åren på sin fritid ägnat sig åt att ideellt återuppföra den så kallade Mobergs-stugan, ett sjuttonhundratalshus från Indal, till ett hus där barnen ska vara i centrum. I stugan finns två rum – ett med skolbänkar från olika tidsepoker och ett för olika typer av slöjd och hantverk. Meningen är att stugan ska vara ett centrum för skolbesök, slöjdklubb och öppen verksamhet.

Sagostig för barn

Per Konradsson i Anundsjö skriver om Honungen som flödar på hembygdsgården i Bredbyn. En natur- och kulturmiljö som lockar både människor och djur. Runt

hembygdsområdet finns både en sagostig för de yngsta och en naturstig för alla nyfikna.

I en annan artikel beskrivs Säbrås Hembygdsförenings barnläger 2021. Ett dagsläger för barn mellan sju och elva år. Temat för lägret var vikingaliv. Satsningen var en del i Härnösands Kommuns sommarlovserbjudande om bidrag till aktiviteter i föreningslivet.

Natur-, kultur- och miljödagarna i Våring och Locketorp

Under två dagar i maj månad har Våring-Locketorps Hembygdsförening i närmare 25 år arrangerat Natur-, kultur- och miljödagarna för skolbarn från några skolor inom Skövde kommun. Dagarna anordnas i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan.

– I år blir arrangemanget torsdagen och fredagen den 19–20 maj omkring Vakällan och stugan Solvistet i Locketorp. Under torsdag kväll blir det kvällsaktiviteter för allmänheten, berättar Gunilla Nilsson i logistikgruppen.

Scouting i Billingsbygden

I Billingsbygden 2021–2022, som ges ut av Skövde hembygdsförening, ingår en fyllig artikel av Ingela Eriksson, mångårig ledare inom Vårings scoutkår. Scoutverksamheten i Våring startade för snart 80 år sedan. Vid 50-årsjubileet 1993 utgavs en skrift. Mycket har hänt sedan dess och verksamheten är ännu livskraftig. Tack vare engagerade ledare och hjälpsamma föräldrar hålls verksamheten igång, trots pandemitider. Viktigast är som alltid intresserade scouter som söker äventyr och vill utvecklas som människor.

Monika Moberg Kilefors

Sommarlovsaktivitet vid scoutstugan i Våring för medlemmar och skolbarn från Skövde kommun. En ledare och två ungdomar bygger trefot. Foto: Privat.

Matberget i Magra

Långareds Hbf. Utflykt till Matberget i Magra. Från vänster Anders Dicander, tidigare ägare till Uplo Egendom samt Inge Josefsson och Erik Fristedt, Långareds Hbf. Foto: Håkan Kumler.

Om inte Gustav Vasas knektar hade fått tag i den unge adelsmannen gömd i en grotta under Matberget i Magra, kunde den svenska historien utvecklats helt annorlunda. Vi kunde haft en annan kungasläkt och landet kunde fortsatt att vara katolskt.

Den unge adelsmannen, som var Måns Bryntesson Lilliehöök, ägare till Uplo, var vältalig och äregirig och hade tidigt förvärvat Gustav Vasas förtroende. Han var bland annat riksråd och hövitsman, och fick därför kungens uppdrag att slå ned upproret i Dalarna 1528.

Västgötabullet

Samtidigt konspirerade han tillsammans med andra riksråd bak kungens rygg. Deras avsikt var att avsätta kungen, återge de gamla landskapen sitt självbestämmande samt att återinföra katolicismen. Därför sammankallades Västergötlands bönder till tingsplatsen på Larvs hed den 20 april 1529 i akt och mening att välja Måns till kung. Talen lär ha hållits från den runsten som än idag står på heden. Det visade sig snart att bönderna var nöjda med kungen och hans gärningar, så de ställde inte upp bakom Måns och de andra adelsmännen. Det hela rann ut i sanden och gick till historien som Västgötabullet. Runstenen finns på bild på sidan 12.

Gömstället

Gustav Vasa hade haft spioner med på mötena i Västergötland. Måns förstod att han var eftersökt som upprorsmakare och visste att kungen inte hade varit nådig mot de som deltog i andra uppror mot honom. Han skyndade sig därför hem till Uplo, och gömde sig i en

bergsklyfta inne i den djupaste skogen. Gustav Vasas knektar letade överallt, men de lyckades inte hitta honom. Enligt berättelsen nojsade ett par av dem en dag med gårdens pigor, vilka bar stävor fyllda med mjölk till kalvarna ute i skogshagen. De råkade välta en av stävor, vilken visade sig innehålla inte bara mjölk, utan även ost, bröd och fläsk. Knektarna tvingade nu pigorna att visa vägen till Måns gömställe, vilket alltsedan dess kallats för Matberget.

Dödsdom

Måns fängslades och rannsakades vid en riksdag i Strängnäs, men trodde att han skulle klara sig undan. Kungen överraskade honom dock genom att avslöja att en av hans spioner under Västgötaupproret, vid namn Hans Våghals, hade kommit över upprorsmännens egenhändigt underskrivna uppvigelsebrev. Därmed var det givet att Måns var dödsdömd. Han försökte fly en natt genom att hoppa ut genom ett fönster från tredje våningen i skolstugan, men bröt benet vid fallet och infångades snart. Gustav Vasa lät avrätta honom på Stortorget i Stockholm den 5 juli 1529, endast 36 år gammal.

Matberget

Trots detta lät Gustav Vasa änkan ha kvar Uplo egendom. Det blev senare olika ägarläkter till gården. Släkten Dicander har varit ägare sedan 1828.

Matberget har naturligtvis använts som skydd för djur och människor under tusentals år. På midsommardagen 1863 lär det ha varit ett fruktansvärt skyfall

Västgötabullet. U Christoferssons teckning av runstenen i Larv år 1687.

och en av Magrabönderna, Stor-Jonas, sökte lä under Matberget och klarade sig. Däremot dog större delen av hans fårhjord framför ögonen på honom. I slutet av 1800-talet kom en duktig målare till bygden, och på grottans tak målade han berättelsen om Stor-Jonas och det väldiga skyfallet samt några vapensköldar. Han skrev även en dikt på berghällen om händelsen. Efter hand blev färgerna allt svagare, och idag går det knappt att se att något har varit målat där.

Även om Matberget fortfarande ligger väldigt oländigt, så kan man i den lilla gästboken som ligger där, se att ganska många har varit där under åren. Där finns även berättelsen om Matbergets historia.

*Erik Fristedt
Långareds Hembygdsförening*

Brutna ben eller kapade fingrar?

Alla besökare (medlemmar eller ej) är olycksfallsförsäkrade (utan självrisk) vid föreningens egna arrangemang. Alla ideellt arbetande är också olycksfallsförsäkrade under arbete åt föreningen.
Lär dig mer om hur försäkringen gäller
>> sakerforeningsgard.se

*Skene-Örby
Hembygdsförening*

*Ordförande:
Kent Olsson*

Av ordföranden i ovan nämnda hembygdsförening, Kent Olsson, har vi fått föreningsbladet för 2022.

Det finns mycket smått och gott i denna skrift, allt från kalas förr i världen till en fyllig verksamhetsberättelse för år 2021.

Föreningen har utsett en rad kommittéer eller sektioner. Fest- och serveringskommitté, kommittéer för samlingsvård, byggnadsvård, slöjdsektion, lotteriföreståndare, tidningsklippare, redaktionskommitté, loppisansvarig, hemsidesansvarig, representant i Skene Intresseförening, ansvarig mot Marks kommun samt representanter för Marks hembygdsrets. Kanske finns det fler. Det tyder på att många är aktivt engagerade i föreningen. Ett tecken på gott samarbete.

Nygården i Skene

En skenebo i försakingringen är Harry Johansson med frun Gun, vilka bor i Apelviken i Varberg. Harry säger själv att han är "uppfödd på Skene Järnhandel". Och han har fortfarande kontakt med sin gamla hembygd, trots att han flyttade därifrån på 50-talet till Göteborg.

Med hjälp av Barbro Skogum, som han var barnsvän med, så började de spåna om hur det var i ungdomen i området runt Nygården i Skene.

Huset som Harrys familj bodde i var ett långsmalt souterränghus med två våningar. Det hade en gång haft ett bryggeri i källaren.

Harry minns särskilt en dag när han skulle springa till pappa i affären med tidningen. Det stod KRIG i en rubrik.

När dessa rader skrivs är återigen ordet KRIG (Putins angrepp på Ukraina) med i rubriker i all världens media. Då (andra världskriget) som nu är det otäcka tider.

Monika Moberg Kilefors

Pänga geck före kärleken

Ho lurte dum. Sjúker va ho inte, men ho hade en friare sum Farn inte vesste um.
© Bild Börje Brorson

Nu för tia töcker vi att dä ä självklat, att dä ä di sum sa gefta säk sum sa bestämma vem di sa gefta säk mä. Iblann kan vi läsa um att dä förekommer tvångsgefte å då blir vi upprörda.

Um vi bara går hundra år tebakers i tia förekom dä i vårt land mä.

Då handla dä inte så mö um kärlek, dä handla mer um pänga. Um di hade ena tösa på ett ställe, va Farn måner um att ho gefta säk mä en pajk sum kom ifrå ett aent förmöget ställe.

En umtänksammer Far hade ôfta visdomsord å ge sina pajka. Ett söddet visdomsord va:

Um du får se ena granner bonnatös, sa du inte fria mä ens. Först sa du se ätter um di har en stor å redi gösselsta bakum lagårn. Har di dä, då ä di förmögna å då sa du fria.

Tankar frå bögda ...

För många år sen hörde ja berättas um hur dä kunne gå te när föräldra skötte friinga. Farn på ett ställe töckte att pajken börja bli geftasvoxen, men han töckte inte pajken verka intresserater utå töser. Farn var bekanter mä en aen bonne nôka mil bört. Han hade ett par granna töser i lämplir ålder. Pajkens Far to kontakt mä töseras Far och berättas um sina funderinger. Dä föll i gor jol å gubba kom överens um vecka utå tösera sum sulle

passa pajken bäst. Di bestämde, att pajken å Farn sulle åka å hämta den blivande brua.

Dä geck inte sum gubba tänkt säk. När pajken å Farn kom fram, påsto den telltänkta brua, att ho kände säk sjuker, så ho kunne inte åka mä. Töseras Far töckte dä va lite retelit, men han kom på ena lösning. I kan la ta mä er den andra tösa, ho ä ju frisker. Dä va ett bra förslag, å gubba va överens. Va tösa å pajken töckte va då ingen sum brudde säk um.

Nu undrar la du hur dä sluta. Jo, dä ble bröllup. Tösa sum va sjuker ble frisker å ho ble gefter mä.

Dä va inte alla sum velle gefta säk i ongdomen utan trivdes bra ändå. Sander va en södden person. När han ble i medelåldern börja han fundera på um han kanske sulle uppvakta nôka ogefter kvenna. Han kom på ena, sum han töckte, lämplier dam, så en da tok han mä säk bankboka, spände för hästen å ga säk iväg. När han kom fram te stället feck den åtrådda se va sum va på gång, så ho gömde säk uppe på vinn.

När han kom in i stüva feck han veta, att den han velle träffa va börtrester, men di föreslog att han sulle söka upp ena aen dam ett stöcke därifrå, så han for dit. men friarn hade otur, ho va börtrester ho mä. Då ga Sander upp å åkte hem mä bankboka i behöll. Å di börtreste damera va nog nöjda di mä. Pänga ä inte allt.

Håkansson

Nedslag i Billingsbygden

Jonasina Wollin, den senast boende i Jonasinas stuga i Fornbyn, Skultorp, på sin födelsedag 1956. Fotograf okänd.

I Billingsbygden 2021–2022 berättar Birgitta Axelsson om Fornbyn i Skultorp och de stugor som finns där. Sahlbergsstugan, Klagstorpsstugan och Jonasinas stuga är tre av byggnaderna.

Jonasina Wollin

– Jonasinas stuga, tidigare känd som Staves stuga, ägdes av änkan från Kullabolet, Gustava Johansson, född i Edåsa 1833. Stugan var avsedd som undantagsstuga för änkan och flyttades till sin nuvarande plats. Om stugan som helhet blivit nermonterad och återuppbyggd eller om endast de bästa delarna används är ovisst, skriver Birgitta Axelsson.

Taket har varit torvtäckt och har på senare tid lagts med plåt/tegel. Vid sekelskiftet 1899–1900 bodde en banvaktsfamilj med tio barn i stugan. I handlingar från 1800-talet benämns stugan som Överbo. Namnet Jonasinas stuga härrör från den sista boende i stugan, Jonasina Wollin, född 1881 på Island, änka efter Sven Wollin, född 1868, som avled 1938

Jonasina bodde i stugan fram till sin död 1964. Dödsbodelägarna skänkte stugan till hembygdsföreningen. Köket är försett med järnspis och möblerat med skänkta möbler och husgeråd från Jonasinas tid.

Gör gärna ett studiebesök i Skultorps Fornby.

Skövde Andelsmejeri

Mejeriet i Skövde har funnits i 85 år. Hasse Hellström hade vid nedläggningen 2015 tagit fram ett häfte med mejeriets historia, som började 1930. I slutet av 1800-talet och i takt med att industrialiseringen började, ökade behovet av mejerivaror till befolkningen i städerna. I början av 1900-talet fanns drygt 500 mejerier i Skaraborg, troligtvis fler än antalet mjölkprodu-

center idag. De många små mejerierna fanns på i stort sett alla större gårdar och kunde utvecklas i och med att separatorn blev tillgänglig till en relativt låg kostnad. De flesta av dessa små mejerier, som ofta fanns i varje socken, drevs av ägaren för lantbruket. Han kunde vara en storbonde med många människor anställda. Men det fanns också mindre mjölkproducenter som slog sig samman och gemensamt producerade mejeriprodukter för att sen sälja dessa varor i mejeriets butik eller i den närliggande större orten.

2015 lade Arla ner mejeriet och verksamheten flyttades till andra enheter.

Öppet Hus i hembygden sommaren 1998

Skövde hembygdsrets har funnits sedan 1970-talet. 1998 var året då föreningarna visade upp en gemensam fasad för allmänheten i Skövde kommun. Bakom idén med öppna hembygdsföreningar stod kommunens arbetsgrupp Mötesplats Skövde. En kugge i en stor satsning inför stadens 600-årsjubileum år 2001.

Dåvarande museichefen Göran Lundh var en drivande kraft i hembygdsretsen.

Undertecknad gjorde ett reportage i lokalbladet Bläckhornet 1998. Tio av kommunens elva hembygdsföreningar öppnade sina hembygdsgårdar och andra besöksställen.

Ett bra initiativ. Mängder av människor tog tillfället i akt att åka runt till de olika platserna. Det var även ett alternativ för alla dem som inte var medlemmar i någon förening, men som kanske var historiskt intresserade och nyfikna på vad hembygdsföreningarna kunde erbjuda.

Monika Moberg Kilefors

Anna Fälts stuga i Brännemo i närheten av Tidan. En backstuga, förmodligen från början av 1800-talet. Här bodde Anna Fält (1878–1958). Rummet i stugan är så litet att man förr fick ruta in det område som varje familjemedlem hade att röra sig på. Foto: Artikelförfattaren.

Nossebro förr och nu

Från Börje Andersson i Nossebro anlände i slutet av förra året hembygdsföreningens årsskrift nr 33/2021. Det är en innehållsrik skrift med många intressanta artiklar och mängder av fina bilder.

Framförallt berättas om företagare förr och nu i Nossebro. Numera är många av oss vana vid kommunalt vatten och avlopp. När Nossebros VA-nät moderniserades innebar det att hundratals villor och företag 1952 fick del av det kommunala VA-nätet. Entreprenör för ombyggnaden var Gösta Häggblom och Nossebro Rörindustri. Ett familjeföretag med som mest 18 anställda. Sonen Gunnar Häggblom tog över företaget och tillsammans med sin fru Ulla-Britt hade de varit verksamma i företaget cirka 50 år då de pensionerade sig 2013. Artikelförfattare är Börje Andersson.

Elof och hans lastbilar

Stig Ribbing berättar om sin far Elof, född 1913 i Bjärlanda men som kom till Dunsåsen 1915. Elof, som fick sitt körkort 1935, fick tillstånd för åkeriverksahet 1947. Hans första bil var en Volvo LV 122 och kostade 12 000 kr. Det var den första bil i trakten som hade kran och trevägstipp. Elof körde allt möjligt från spannmål och flyttlass till traktorkärror.

En lastbil kan även användas som husbil. Familjen åkte ofta på utflykt. Med de högre lämmarna och en presenning som tak blev det en bra husbil. Sov gjorde man på flaket.

Stig – äldste yrkesverksamme företagaren

Stig Rahm, 87 år, drev fram till slutet av februari 2021 sin butik, byggvaruhandel och glasmästeri.

– Trävaruhandeln har blivit min livsuppgift, säger Stig bland annat till intervjuaren Börje Andersson.

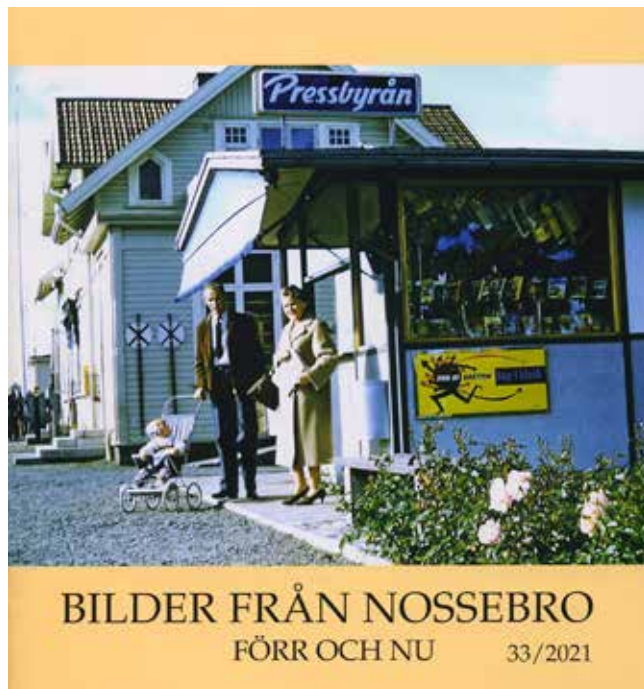
Mary – en annan företagare

Mary Andersson är född 1926 i Norge. Det är Kerstin Abelsson som intervjuar henne.

Mary flyttar så småningom till Sverige. Einar från Skogsbygden har nämligen inte glömt den norska flickan som han träffade på dans i Ramnaparken i Borås.

Kanske hittade han henne igen med hjälp av hennes ovanliga efternamn, Funderud, berättar Mary.

Så småningom kommer de till Nossebro, där Einar blir föreståndare för Nilhammer och Fagerbergs Herrkipering på Storgatan 29. De köper även f d Rydins bokhandel, där de börjar sälja damkläder.

Ingemar Karlsson med dottern Anna-Karin samt Karin Albrektsson köper GT i Pressbyråkiosken efter valet 1958. Foto: Gösta Albrektsson. ISSN 1652-2397. Tryck: Åtta.45 Tryckeri AB Alingsås 2021.

Men människor i Nossebro kanske mest tänker på Mary som den vänliga damen som upplät sitt garage på Verkmästargatan för insamling av kläder med mera för vidare transport till hjälpbehövande människor, i första hand till Rumänien, Albanien och länder i Afrika.

Från Nossebro till Antens järnvägsstation

Rune Niklasson skriver om smalspårsepokern i vårt land och framförallt om Västgötabanen.

”För Nossebro, som var en av de större stationerna innebär Västgötabanen ett verkligt lyft. Järnvägen lockade köpmän, hantverkare och företag, bl a Necks verkstäder till orten”, skriver Rune Niklasson.

Nossebro marknad har pågått sedan 1903, en av de största och äldsta månadsmarknaderna i Sverige.

Tillsammans med bröderna Anders och Magnus Johansson, uppväxta i Nossebro gör de en minnenas resa via väg 190, en del av Retrovägen mellan Göteborg och Nossebro, med stopp på några platser.

I Gendalen, som tidigare hette Gennevad men som fick ändra sitt namn i samband med att man blev en station på Västgötabanen, för att inte förväxlas med halländska Genevad. I Gendalen bor Bernt Johansson på släktgården från 1722. Han är även amatörmeteorolog som sedan 1962 lämnat uppgifter till SMHI.

Resan fortsätter förbi Mellby, Sollebrunn och många andra platser till Antens järnvägsstation.

Monika Moberg Kilefors

Kärrbogärde i Hemsjö

– ett okänt kulturellt centrum

Hur många är vi inte – när vi har åkt E 20 nerför Högelidsbacken från Tollered mot Hemsjö – som har funderat över vad som döljer sig i den vackra och storslagna villan på vänster hand bakom trädridan? Jo, det är Kärrbogärde, som under en stor del av 1900-talet har hyst flera intressanta personer.

Kärrbogärde i Hemsjö. Foto sept 2000.

Kärrbogärde ligger mycket vackert beläget någon kilometer söder om Ingared med utsikt över sjön Sävelången. Från början var Kärrbogärde en bondby med flera gårdar, som sträckte sig österut på andra sidan motorvägen. Den imponerande villan på höjden med skogspartiet i bakgrunden är uppförd 1901–03 av Johan E Ekman. Gårdens äldre huvudbyggnad låg där 1960-talsvillan av mer modernistiskt snitt – lite längre ned i sluttningen – ligger idag. Den vita villan på höjden blev familjen Ekmans sommarparadis.

Johan E Ekman (1854–1919) var förmögen köpman och tillhörde den kända grosshandlarsläkten Ekman från Göteborg. Först var han delägare men blev senare ensam ägare till familjefirman Ekman & Co. Johan E Ekman var även riksdagsman.

Johan E Ekman gifte sig 1881 med Hedda Richert. Hedda och Johan Ekman blev föräldrar till sex barn. Två av dem har närmare anknytning till Hemsjö – Agnes Ekman och Birgit Ekman.

Tre kungliga svarta bilar på Kärrbogärde. 1950-tal.

Agnes Ekman (1888–1984) gifte sig 1915 med Johannes Hellner (1866–1947), juris doktor. Han blev tidigt justitieråd. Som riksdagsman var han i praktiken liberal politiker men utsågs till utrikesminister i Nils Edéns högerregering (1917–1920).

Därefter hade Johannes Hellner uppdrag i banker och näringsliv. Han hade också utredningsuppdrag och utredde bl a en del av orsakerna till Krügerkraschen. Hellner blev också som erfaren affärsjurist efter svärfaderns – Johan Ekman – död styrelseordförande för Orrefors glasbruk.

Orrefors glasbruk

Johan E Ekman hade köpt Orrefors glasbruk 1913 och satsade redan från början på att höja ambitionen i produktionen. Han anställde glaskonstnärer som Simon Gate och Edward Hald. Därigenom blev också Orrefors ett konstnärligt ledande glasbruk inte bara i Sverige utan även internationellt. Man ställde ut glas bl a på Göteborgsutställningen 1923, på Parisutställningen 1925 och på Stockholmsutställningen 1930.

Familjen Ekman vistades ofta i Orrefors. Styrelsesammanträdena, där familjens vuxna barn deltog, ägde alltid rum där. Vid sina besök bodde Agnes Hellner i Villa Murgröna med en betagande utsikt över dammen och musikpaviljongen på andra sidan. Villa Murgröna ligger intill den pampiga direktörsbostaden med två flyglar. Agnes Hellner engagerade sig i produktionen och lärde känna både glaskonstnärerna, gravörerna och glasblåsarna. Hon visade ett särskilt intresse för den tekniska utvecklingen vid tillkomsten av de sk Graalglasen. Färgerna och formerna intresserade henne mest. Agnes Hellner samlade under 70 år konst- och bruksglas från Orrefors och från dotterbruket Sandvik. Samlingen omfattar 700 föremål från åren 1913 till 1983. Huvuddelen av samlingen förvarades på Kärrbogärde. Agnes Hellner avled 1984 vid 96 års ålder.

Barnen hade inte möjlighet att efter sin mors död förvalta den förnäma glassamlingen. År 1986 donerade man därför hela samlingen till Stiftelsen Kungsstenen tillhörande Stockholms universitet. Det var sonen Jan Hellner (1917–2002), också jurist, som ansvarade för överlåtelsen.

Samtliga glas i samlingen presenteras i den magnifika boken *Kärlek till glas* (1998), en foliant på 2,6 kg. Samlingen förvaras sedan 1986 i Schefferska palatset (för stockholmare mer bekant som Spökslottet) på

Drottninggatan 116 i Stockholm – ett bevarat köpman-
napalats från stormaktstiden. Byggnader och trädgård
donerades 1925 till Stockholms högskola. (För att boka
visning av paradväning och konstsamling bör man vara
en grupp. Kontakta ansvarig intendent tel 08-16 47 07.)

Efter Johan E Ekmans död 1919 drev barnen Orre-
fors glasbruk vidare till 1946, då en av döttrarna, Sigrid
Beyer, och hennes man Henning tog över driften.

Drottning Louise

Makarna Hellner blev goda vänner med kung Gustaf
VI Adolf och drottning Louise. Framför allt var det
drottning Louise och Agnes Hellner som var väninnor,
en vänskap som var etablerad redan under 1930-talet.
Drottning Louise brukade gästa Kärrbogärde någon
vecka varje sommar, men det hände att också kungen
var med.

Sonen Jan Hellner var professor i rättsvetenskap vid
Stockholms universitet och invald i Kungliga Veten-
skapsakademien.

Makarna Johannes och Agnes Hellner samt sonen
Jan Hellner ligger begravda på Hemsjö kyrkogård.
(Vik av till höger innanför huvudporten och följ gång-
en. Graven ligger sedan t h i hörnet av kyrkogården
strax innanför kyrkogårdsmuren.)

Drottning Louise på besök på Kärrbogärde.
Drottningens hatt skymtar t v i bild. Personerna
på bilden som står framför henne är fr vänster:
1 Brita Kjellberg, dotter till Agnes och Johan-
nes Hellner, 2 Ylva Pettersson, dotter till Birgit
och Folke Ramström, 3 och 4 Okända 5 Birgit
Ramström, f Ekman, 6 Okänd, 7 Folke Ram-
ström och 8 Agnes Hellner, f Ekman.
Foto från 1950-talet.

*En levande hembygd
öppen för alla*

Herrgårdsbyggnaden och tillika officersmäs-
sen Sätenäs. Foto: Försvarsmakten/Ove Larsson,
2021.

Sätenäs

Dottern Birgit Ekman (1903–1997) var gift med Folke
Ramström, sedermera generalmajor inom flygvapnet.
Han fick under 1930-talet uppdraget att försöka leta
fram en lämplig plats i Västsverige för en flygflottilj.
Bland flera förslag föll valet på Sätenäs.

Museiintendenten Ove Larsson på Sätenäs berättar,
att paret Ramström blev förälskade i just Sätenäs och
drev igenom köpet. Året var 1938. Ägaren till Sätenäs,
P A Lund, var kommen till åren och avsåg att flytta
tillbaka till Danmark, varifrån han kom. Köpesumman
stannade vid 685 000 kr.

Folke Ramström blev sedan chef för F 7 Kungl Göta
Flygflottilj – nuvarande Skaraborgs Flygflottilj – från
dess öppnande 1940 och fram till 1945.

Enligt Ove Larsson finns en del Orreforsglas i den
gamla herrgården på Sätenäs – idag brukad som of-
ficersmess – glas som har påverkat mässinredningen.
Inte underligt med tanke på kopplingen mellan Birgit
Ramström – som delägare i Orrefors – och Sätenäs.

Folke och Birgit Ramström bosatte sig sedan i Gö-
teborg, men de ligger begravda i samma grav som Ag-
nes och Johannes Hellner på Hemsjö kyrkogård. Två
systrar Ekman ligger i graven med sina män, båda högt
uppsatta i statens tjänst – den ene justitieråd och f d ut-
rikesminister och den andre generalmajor i flygvapnet.
Två stora gravstenar berättar för oss namnen på dem
som ligger i graven.

Kärrbogärde i Hemsjö har med andra ord hyst
mycken berömmelse.

*Håkan Kumler
Alingsås*

Bråkkalas i Rävlanda trädgård

Slås de i Rävlanda på kalasen eller vad är det frågan om? Nej, de är inte mer stridslystna i Björketorps sockens Hembygdsförening än i andra föreningar. För oss lite äldre, uppväxta på landsbygden, så vet vi att det har med bråkning av lin att göra.

Malin Svanberg Eliasson har skrivit en trevlig artikel i hembygdsskriften Gammelgården nr 2 2021 om hur man i hembygdsföreningen tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan och Västra Götalandsregionens kulturavdelning ordnade ett bråkkalas i oktober 2021. Till sitt förfogande hade man hembygdsföreningens två gamla bråkor från slutet av 1800-talet, och kursledaren Ana-Carin Ciurana hade med sig rötat, torrt lin och resten av redskapen. Kalaset skedde i Rävlanda Trädgård.

Fyra moment måste till innan det är dags att spinna linet. Momenten är *Röta, Bråka, Skäkta och Häckla*.

August Pettersson, Dalagården, Hällingsjö

Dagny Bengtsson är en annan artikelförfattare. Hon skriver bland annat om August Petterssons (1885–1974) uppväxt på Dalagården. Han berättar om jakt och fiske förr. ”Jag hade bössa när jag gick i skolan men jag gömde den hemma. Jag hade fullt med snaror i skogen under min skoltid. Det var snaror av mässingstrådar och jag fick orrar i dem”.

Inget för nutida elever att ta efter. Tänk, vilket scoop för kvällspressen det skulle bli.

Dagny har även skrivit artikeln URK i Hällingsjö som vi minns det. Röda Korsets Ungdomsförbund hette tidigare Ungdomens Röda Kors (URK). Lägerliv, Rödakorsfester med underhållning och teaterspel och fotbollsspel med mera.

Politiskt korrekt

Ordföranden Martin Hellegren har läst många texter från 1700–1940-talen under pandemin. Han slås av hur annorlunda man skrev under olika tider. Det som var politiskt korrekt under andra tider som att skriva ned vem som var dömd till straffarbete eller fött oäkta barn, skulle inte passa i dagens nedtecknande.

”Var tids texter skildrar det liv man då levde – utan de värderingar som vi idag finner som självklara. Ändå försöker en del s k forskare och journalister idag förändra historien, ta bort uttryck som inte passar sig i dagens samhälle ...” skriver Hellegren.

Man vill snygga till historien för att inte stöta sig med någon. Man tar bort en del av den historiska kedjan som gör att vi kan förstå hur vi har hamnat där vi är.

Finska barn i Sverige under andra världskriget

Liza Axenskär berättar om en snart bortglömd grav på kyrkogården i Rävlanda – ett kulturminnesmärke från den period under andra världskriget, då många finska familjer var tvungna att skicka iväg sina barn till Sverige. Många av de omkring 80 000 finska barn som kom till vårt land 1939–1945 var sjuka eller blev sjuka under transporten. I en grav på kyrkogården i Rävlanda vilar fyra barn, som dog i sviterna av TBC under vistelser på Rävlanda Sanatorium. Ett av barnen var Laimi Laakonen, född den 24 mars 1932 och död den 5 november 1945. Men mamman till barnet fick inte beskedet att hennes barn gått bort förrän 1998, två år innan mamman dog. Kanske visste inte alla föräldrar i Finland till vilken del i Sverige deras barn förts. Vilken tragedi.

Skolminnen

Lars Hedenström skriver om sin skoltid i Hindås. Han berättar bland annat om en magister som bjöd på CAP-karameller om en elev lyckats räkna alla rätt på två sidor i räkneboken. Tyvärr fanns det dem som aldrig fick någon karamell. Istället fick de inte sällan smaka på rottingen.

Inger Otterholm berättar om Apelnäs bro och kvarn. Broar har bundit samman människor i alla tider. Apelnäs bro över Storån sydväst om Rävlanda har nyligen restaurerats.

Skyltar och torpvandringar

Eva Eliasson-Börjesson skriver om gamla skyltar som får nytt liv. För 40–50 år sedan beslutade hembygdsföreningen att inventera socknens torp och backstugor. Nio år senare var arbetet klart och resultatet samlades i boken *Så bodde å' levde da' förr i tia'*.

När pandemin började hittade man nya former att umgås. 2020 började tre av styrelsemedlemmarna träffas för utflykter till torpen i trakten. De har träffats sextio gånger och undersökt vilka skyltar och stolpar som behöver bytas ut vid torpen.

Kanske ett tips för andra föreningar att ta efter.

Monika Moberg Kilefors

Göta kanals västgötadel

– 200-årsjubileum 2022

Göta kanal vid Jonsboda, Fägre, Töreboda kommun. Foto: Monika Moberg Kilefors.

Bygget av Göta kanal började år 1810 och var färdigt 1832. Det är ett av de största byggnadsprojekt som någonsin genomförts i Sverige. Göta kanal sträcker sig från Sjötorp vid Väneren till Mem vid Slätbaken och är 190 km lång med 58 slussar. Av sträckan är 87 km grävd, för hand, av cirka 58 000 svenska soldater.

Det här kan vi läsa på Göta kanals 200 års-hemsida.

I år, 2022, är det 200 år sedan Göta kanal öppnades för trafik på västra linjen, och 190 år sedan hela Göta kanal stod klar och kunde invigas 1832.

Kopplingar till Göta kanal

Bonden och gruvägaren Sven Nilsson Hersing, född 1680 i Horrsjön, tillhör en av undertecknads värm-ländska anor. Anders Andersson, född 1801, i Jonsboda, Fägre, är också en av mina anfäder. Båda har en koppling till den här berättelsen.

Hersing är även en av de berömda bröderna Johan (John) och Nils Ericssons anfäder. Brödernas far Olof var bokhållare vid Långbanshyttans bruk i Värmland. Han gifte sig med dottern till brukets gruvfogde och efterträdde sin svärfar som gruvfogde och disponent vid bruket. Men sämre tider kom. Olof Ericsson blev

skuldsatt och tog 1803 avsked. 1802 föddes Nils och 1803 Johan (John) Ericsson. Fadern blev bergsprängare och förman för ett gruvarbetarlag och var under en tid inspektor vid Gustafsgruvorna, men finska kriget skapade problem, och Olof Ericsson blev arbetslös. När Göta kanal planerades sökte han sig till Forsvik och blev antagen som bergsprängarbas. Hans fru Sophia åtog sig mathållningen för tjänstemän och officerare vid kanalbygget. Därigenom kom bröderna Nils och Johan (John) i kontakt med kanalbyggaren Baltzar von Platen. En viktig framgång för de unga pojkarna.

USS Monitor och kanalbyggen

Johan (John) tog sig så småningom till USA. Han är mest känd för uppfinningen av varmluftsmaskinen, även kallad eldmaskinen eller calorismaskinen men även en av uppfinnarna till propellern och som konstruktör av skeppet USS Monitor.

Nils är känd som medhjälpare till Baltzar von Platen och kanalbygget. Han började redan som pojke att hjälpa till vid Göta kanal. Nils blev senare adlad och ansvarade för en mängd svenska kanalbyggen.

Göta kanal är vårt främsta byggnadsminnesmärke. Men det gick hett till när mäktiga män i början av

1800-talet kom för att staka ut riksdiket. Året var 1809. Vad hände då? Nu tänker jag inte på regeringsformen utan på livet i byn Jonsboda. Just här i Fägre var bönderna mycket förtretade. Vad talade de om just denna vår? På gästgiveriet i Valla tog höga herrar in. Vad fick dem att stanna till i denna gudsförgätna håla?

Det viktiga som hände här var nämligen något alldeles in i hästväg stort. Ett byggnadsverk som bönderna däromkring aldrig kunde drömma om hur det skulle se ut 200 år senare. Just då, denna olycksaliga vår 1809, var de mest irriterade, ja de var rent av fruktansvärt förgrymmade. Många hårda ord fälldes på hemvägen från kyrkan. Hela deras värld höll på att rasa samman. 1809 års regeringsform visste de förmodligen inte ett smack om, men det här planerade byggnadsverket skulle göra livet surt, i dubbel bemärkelse, för dem flera år framåt.

Jo, höga män från Stockholm och annorstädes kom till vårt sedan generationer uppodlade jordbrukslandskap med mycket raka linjaler i händerna och stegade och mätte och kommenderade sina skrivande och ritande tjänare att göra anteckningar och rita kartor. Massor av nya kartor. En av bröderna Ericsson i Forsvik lär ha ritat perfekta kartor redan som nioåring för det här bygget. Nils var i sjuårsåldern 1809, så han var nog knappast med i Jonsboda som ritare.

Magdalena i potatislandet?

Ja, vad skulle vi nutida människor förresten säga om självaste Magdalena Andersson eller någon annan höj-dare en dag skulle stå i våra åkrar i svart dräkt eller mörk kostym och gröna gummistövlar med en I-pad eller någon annan modernitet i händerna som mäter ut arealen. Skulle vi bli stolta för att en sådan kändis kom till just vårt lilla potatisland eller skulle vi bli förargade och tänka: "Vad smider den där makthavaren för planer med min egendom?"

I början av 1800-talet ingick knappast ordet kändis i vokabulären, utan här var det mäktiga, härsklystna män som stod i centrum helt enkelt.

Populär cykelled. I nutid tar många, såväl turister som närboende, gärna en cykeltur utmed kanalen.

Osämja 1809

Där kom hårdföra höga herrar från Göta kanalbolaget som sa att nu ska det stakas ut, riksdiket, och rakt ska det vara. En linje mellan Karlsborg och Sjötorp och rakt skulle det vara mitt i Jonsboda. Ja, mitt i. Punkt, slut. Åkrar skulle lösas in. Bönderna skulle byta marker. Den som hade bra jord skulle få sämre. Det var vad bönderna *trodde* i alla fall. Ni kan tänka er hur snacket gick. En gård måste flyttas med hus och allt.

– Sa ja få den däringa lankejoj'la i utbute mot min bördi'a? Vad är det för vett och reson?

Osämja inte bara med de höga herrarna utan även mellan grannar.

Och det var inte bara de berörda markägarna som fick släppa till, som var oroade. Enligt ett privilegiebrev från den 11 april 1810 innehöll paragraf 17 att även de som hade mark utanför det område där kanalen skulle dras fram skulle bestå med material.

Men vad brydde sig maktens herrar om västgötska bönders ilska och oro? Men vi kan trots allt trösta oss med att de inte var lika oresonliga som dagens Putin. Denne vansinneshärskare bränner allt i sin väg. I Jonsboda brändes troligtvis bara ett hus ner.

En brand och inga hinder kvar

Sämst gick det för Anders Andersson. Han var bara åtta år och tillsammans med en bror ägare till en av gårdarna i Jonsboda. Den gård som kanalherrarna hade sagt måste flyttas. Anders far, Anders Jakobsson, dog i februari 1809 av feber och lill-Anders och syskonen hade en förmyndare. Trätan om flyttningen av gården föranledde att en vårnatt 1809 brann boningshuset ner till grunden. Förmodligen var det mordbrand, men det kunde inte bevisas. Klart var i alla fall att nu fanns det inga hinder för Göta kanals sträckning.

Lill-Anders var min mormors farfar, född 1801, och det är inte så många generationer ner till slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.

Anders såväl som hans yngste son Carl Fredrik var bönder. Därefter tog Carl Fredriks söner och döttrar över. Sedan kan man säga att bonneriet gick i stöpet. Men i slutet av 1950-talet stävade kanalbåtarna stilla framåt och gör så fortfarande.

Vilka fick mest glädje av riksdiket?

Det här var Kampen med stort K för över 200 år sedan, och segrarna vanns inte av bönderna i Jonsboda utan av deras ättlingar och befolkningen i stort, som kan njuta av den vackra vattenvägen mellan Sjötorp i Västergötland och Mem i Östergötland.

Monika Moberg Kilefors

Åsle Tå – Upplevelsemuseum

Johannesa stuga på Åsle tå. Här bodde Johannes Andreasson, född i Dala 1841, och Maja-Lisa Larsdotter, född på Åsle Tå 1847, med sin familj. Foton på denna sida: Monika Moberg Kilefors.

I Västgötabygden nr 1 2022 berättar Anders Modig, ordförande i Åsle-Mularps-Tiarps Hembygdsförening om hur man planerar föreningens 100-årsjubileum 2023. Åsle Tå är ett upplevelsemuseum öster om Falköping med Sveriges största samling av backstugor.

På hemsidan **Kulturbilder – Svenska Kulturbilder – Binder samman forntid med nutid** kan man läsa om stugorna och deras innevånare förr i tiden.

Johannesa stuga

Johannesa stuga på Åsle tå. Här bodde Johannes Andreasson och Maja-Lisa Larsdotter med sina fem barn.

När jag ser farbror på bilden i Johannesa stuga minns jag morfar när han satt framför snedklaffen (byrån) från 1700-talet och plockade bland avräkningslapparna från mejeriet. Vi får hoppas att det inte var som Västgöta-Bengtsson skrev en gång i någon av sina böcker: ”Sketthalta var större än fetthalta”.

Byggs av Jonas Larsson

Johannesa stuga är uppförd 1868 och senast bebodd 1935. Stugan byggdes av Jonas Larsson, kallad Sika-gubben, då han kom från gården Sika utmed Hovmene-vägen norr om Åsle by. Han bodde inte i stugan utan sålde den till sin systerdotter, Maja-Lisa Larsdotter, född på Åsle Tå 1847 och hennes man Johannes Andreasson, född i Dala 1841.

Arbetade som dagkarl

Johannes arbetade som dagkarl i Prästgården och hos traktens bönder. Ett dagsverke kunde inbringa 75 öre en vinterdag och lite mer en sommardag.

Paret hade fem barn. Ett av dem, Johan, född 1871, tecknade ned sin uppväxttid på Åsle Tå. Hans noteringar ger en god bild av hur livet tedde sig för dem som bodde här i slutet av 1800-talet.

Johannes dog 1932 och hustrun Maja-Lisa 1935.

Uppgifterna är hämtade från hemsidan, omnämnd under ingressen.

Monika Moberg Kilefors

Backmans stuga på Åsle tå under 2010-talet. Inte ens Hanna, sju år vid tillfället, kan stå rak i dörröppningen.

Mottagare för resp hembygdsförening:
Fr v: Ingegerd Persson och Elinor Johnson, Hålanda Hbf
Rune Gustavsson och Ola Wirtberg, Norra Billings Hbf
Georg Lans, Norra Billings Hbf
Enar Bonath och Ulf Arnell, Hyssna Hbf

Per Lindekrantz kulturpris

Från Bo Björklund, Västgötabygdens redaktionskommitté och Martin Gustafsson, vice ordförande i LRF Regionstyrelsen, Västra Götaland, har vi fått information om Per Lindekrantz kulturpris 2022.

I samband med regionstämman för LRF Västra Götaland den 23 mars 2022 presenterades årets mottagare av Lindekrantz kulturpris:

Norra Billings Hembygdsförening

för skapandet av Skogsmuseet på Remningstorp
– Erhåller 40 000 kr

Hålanda Hembygdsförening

för arbetet med att bevara kulturhistoriska byggnader
– Erhåller 40 000 kr

Hyssna Hembygdsförening

för etableringen av Hyssnaleden
– Erhåller 40 000 kr

Information om Per Lindekrantz kulturpris: <https://www.lrf.se/mitt-lrf/nyheter/vastra-gotaland/2021/10/per-lindekrantz-pris-2022-for-framjande-av-kulturliv/>

VB:s redaktion gratulerar till kulturprisen

Uttalande med anledning av kriget i Ukraina

Sveriges Hembygdsförbund ser med bestörtning på det krig som blossat upp i vår närhet. Vi vill å hela den svenska hembygdsrörelsens vägnar uttrycka vår djupa medkänsla och solidaritet med Ukrainas befolkning i denna svåra tid. Krig kan aldrig vara en lösning på konflikter. Vi uppmanar alla goda krafter att söka en politisk lösning som återställer freden och som ger Ukraina rätten att forma sin egen framtid.

Sveriges Hembygdsförbund

Föreningslivet viktigt i en orolig tid

Kom ihåg att hembygdsföreningen representerar trygghet för många människor, kanske särskilt för många äldre och för dem som lever ensamma. I en orolig tid är det därför särskilt viktigt att få träffas och samtala. Vi hoppas och tror att det är möjligt nu när pandemin är på väg att släppa greppet.

Ge akt på desinformation

Det förekommer mycket desinformation på internet, inte minst på sociala medier. En del av det är medvetna kampanjer som syftar till att underblåsa konflikter och splittra vårt samhälle. En uppmaning är därför att ha ett kritiskt förhållningssätt till information där avsändaren inte är känd.

Hjälp Ukrainas befolkning!

Kriget har vänt upp och ned på människors liv i Ukraina och flera miljoner människor är på flykt från sina hem. De är i akut behov av hjälp och kanske kan din hembygdsförening göra något, t ex starta en insamling eller hjälpa till att ta emot flyktingar.

Besök gärna vår sida för krisinformation
www.hembygd.se/shf/sveriges-hembygdsforbunds-krisinformation

Dokumentera för framtiden!

I hembygdssammanhang letas ofta efter foton från gamla tider. Vi vill se hur vardagslivet tedde sig, eller vad som hände då. Men, inte lika ofta fotograferas i nutid, för framtida sökare! Byggnader försvinner, skog växer upp, livsmiljön ändras. Om femtio år kanske någon undrar, vad fanns här och hur såg det ut? Alla har moderna mobiler, men inte många använder den för att dokumentera sin hembygd.

Åke i Råhagen

Åke Johansson föddes på arrendegården Råhagen i Liveder år 1941. Hans föräldrar idkade småjordbruk med allt som hörde ett mindre lantbruk till. Fadern hette Harry och modern Karin. Modern kom från ett mindre ställe kallat Torpet, och Harrys släkt hade brukat Råhagen i fyra generationer.

Råhagen år 2001.

En uppväxt värd att dokumentera

Åke har beskrivit sin uppväxt på Råhagen i en artikel på nätet. Beskrivningen kunde vara för vilken arrendegård som helst i trakten men med en väsentlig skillnad, Råhagen låg vid Vanderydsvattnet. Här, invid sjön, gällde andra villkor än på skogsgårdarna. Sjön gav möjligheter men också nackdelar. Åke berättar om lösningen på betesproblemen när skogsbetet förbjöds.

”När skogsbetet upphörde var det svårt att få bete till korna... Därför arrenderade pappa en ödegård på andra sidan Vanderydsvattnet... På våren fick korna ledas runt sjön. Det tog två timmar att gå runt...”

”Något år flottade vi över korna på en timmerflotte som spikades ihop med brädor. På den gjordes ett litet bås. Det gick bara att ta en ko i taget. Färskt gräs placerades på flottan för att de inte skulle bli oroliga.”

Slutligen konstaterar Åke, att de varje morgon och kväll fick ro över sjön till andra sidan för att mjölka och ta hem mjölken. En uppväxt väl värd att dokumentera.

Fotograferade i sin hembygd

Åke är sedan flera år avliden – det vi från bygden minns Åke mest för är hur han cyklade runt och med kame-

rans hjälp dokumenterade sin hembygd. Stormen 1969, när hela Liveders säteris ståtliga allé låg nedblåst med rötterna uppåt. Plantskolan vid Liveder, där Åke sommarjobbade, en betydelsefull arbetsplats för bygden som är helt borta nu. Under en flygtur över hembygden, som Åke var med om år 2001, fanns kameran tillhands. Flygfotot över föräldrahemmet i Råhagen visar upp en otroligt vacker omgivning, och unik, i bemärkelsen uppväxtmiljö. Åke fotograferade även övriga arrendegårdars fastigheter, i olika sammanhang. Ett fotografi visar Gamla Krogen, fordom en välkänd krog och ett rastställe för den historiska forvägen mellan Skara och Lödöse, i gränslandet bebyggelse och urskog. Så här beskrivs Gamla Krogen av Ale kommuns kulturutredning, ”Välbevarad manbyggnad från 1854. Faluröd panel, sadeltak, sexdelade fönster samt glasveranda... Här var rastplats före den farliga passagen över Skansaskogen. Mycket välbevarad torpmiljö.” Men, för några år sedan brann Gamla Krogen ned till grunden och kulturarvet var försvunnet. Att så skulle ske visste ju inte Åke, men desto värdefullare blev hans dokumentation!

Gamla Krogen.

En annan sorts minne

Inte heller visste Åke att ett annat av hans fotoäventyr också skulle bli unikt. I granngården till Råhagen, på Oset, föddes år 1723 en pojke vid namn Pehr, denne kom att bli en av Linnés berömda lärjungar. Denna historia om Pehrs väg från torparson i ett fattigt Oset till Linnélärjunge, präst och teologie doctor var mindre känd i bygden intill den dag Evert Högabo gav ut sin Hålandabok år 1972, där han redovisade Pehr Osbecks märkliga levnadsöde. Att Pehr lyckades så bra i livet lär han själv ha beskrivit så här, enligt Högabo; ”Då andra supit har jag läst. Då andra sofvit har jag skrivit. Då andra spelt har jag granskat örter och insecter. Då andra dödt har jag tänkt på döden. Nu gör han mig icke häpen.” Sommaren 1973, 250 år efter Pehrs födelse, satte hembygdsföreningen upp en minnessten vid Oset. På senare år har Pehr Osbecks födelseort i Oset uppmärksamats. Det görs utflykter till dit varje år av kulturintresserade med flera för att bese stenen och platsen där en Linnélärjunge föddes. Vid minnesstenens invigning

1973 deltog flera arrendatorer och även Åke, också nu med kameran i beredskap. Där i Oset denna dag år 1973, sammanstrålade en ung baron Nicklas Silfverschiöld vid kaffebordet med sina, då åldrade arrendatorer. Liksom minnesstenen blev ett minne av bygdens store son blev de foton Åke tog denna dag en annan sorts minne.

*Inga Emanuelsson
Nygård, Lilla Edet*

*Foto: Åke Johansson, Råhagen.
Vi tackar honom postumt.*

Föredrag om Svenskbyborna

Svenskbyborna är ättlingar till svenska bönder som under 1700-talet tvångsflyttades från Dagö till Ukraina, där de grundade Gammalsvenskby.

Tage Brolin i Främmestad har rest mycket till Gammalsvenskby. Han visar gärna Stefan Quints film och berättar om Svenskbyborna.

Om din förening önskar kontakt med Tage för en träff, kontakta honom per e-post:
frammestad@tagebrolin.se
eller per telefon 070-32 81 333

*Felet med människor är att de
aldrig kan erkänna sina fel
– jag skulle erkänna mina
om jag hade några ...*

Historieforum Västra Götaland

En strimma glädje i nuvarande bedrövliga omvärldssituation – vi kan gladeligen meddela att föreningen åter startar upp vår verksamhet. Vid styrelsemötet i mars lade föreningen fram verksamhets- och handlingsprogrammet för 2022-23.

Vi börjar verksamhetsåret som sig bör med årsmöte, som äger rum i Ekehagens forntidsby den 9 april. Därefter i vår verksamhet kan jag utlova att det blir ett spännande och trevligt år med utflykter och exkursioner. Utomhusverksamheten under sommarhalvåret blir bland annat till Hols gravfält i maj och till Skalunda i juni, med exkursion av arkeolog Anneli Nitenberg. Anneli kommer att föreläsa om de fantastiska fynd de fann under Skalundaprojektet förra året. Men även informera om de kommande undersökningarna i Skalunda

Till hösten i augusti blir det dagsutflykt med exkursion i Västra Tunhem med omnejd. Utöver lagda program blir det med all sannolikhet tillägg i handlingsprogrammet, vad beträffar arkeologidagen och kulturarvsdagen. Medlemmarna får information om det under sommaren.

Föreläsningar

Ni västgötar får även ta del av intressanta föreläsningar i januari – februari 2023, bland annat av våra medlemmar Ulrika Fredholm Ellgren och Otto Lövgren. De bjuder på spännande och intressanta föreläsningar om Västergötlands liljestenar och samtida Olof Skötkonungs liv och Olofs död vintern år 1021.

Under oktober och november har vi även föreläsningar i Borås, Alingsås och Trollhättan.

Verksamhets- och handlingsprogrammet kommer att finnas i medlemmarnas postlådor under slutet av mars.

All information och programmet finns som vanligt på hemsidan och Historieforum Västra Götalands Facebooksida. En påminnelse är att uppdatera sig inför avsett evenemang på hemsidan eller höra av sig till någon av oss i styrelsen.

Ni som inte är medlemmar i Västra Götalands trevligaste historieförening, rekommenderar jag starkt att bli det.

*Morgan Nilsson
Ordförande Historieforum Västra Götaland
Hemsida www.historieforum.se*

Allt lämpar sig inte för tryck

Första gången jag satt med på ett redaktionsmöte i Svältornas Fornminnesförening var ett par av de lite äldre ledamöterna i berättartagen. De hade härliga historier om gamla tanter och farbröder. Efter en stund utbrast jag: Ni har väl skrivit ner det här så det finns dokumenterat. Då fick jag följande visdomsord: Det skall du komma ihåg Leif, allt lämpar sig inte för tryck.

De visdomsorden har följt mig som skribent både i våra årsskrifter och i Västgötabygden. Som jag ser det, skall man inte skriva något om en person som kan såra efterlevande släktingar. Det kanske inte är så roligt att läsa att farfar inte var så snäll alla gånger.

Nedanstående text fick jag 2003 av en medlem i vår förening. Både han och jag tyckte det var festliga råd, men att det skulle såra någon hade jag inte en tanke på. Men när årsskriften kommit ut fick jag en tillrättvisning av en dam: Sådana dumheter passar inte i en årsskrift. Hoppas du inte blir sårad.

En god hustru

Ur Rådgifvare för hus och hem, 1904.

Min dotter! Var sådan mot din man, att hans hjärta sväller af glädje, då han på långt håll får syn på sitt hem. Det passar sig icke för en hustru att vilja styra, befala, föra ordet och egenmäktigt härska i huset, utan hon

Var sådan mot din man, att hans hjärta sväller af glädje, då han på långt håll får syn på sitt hem.

ska foga sig efter sin man, stå på hans sida genom att med stilla verksamhet gifva hans vilja eftertryck, med vänliga ord ingifva honom mod, med kloka milda ord lugna honom, göra hemmet kärt och tilldragande för honom, samt efter slutadt arbete hafva ett öppet öga för de små men likväl viktiga krafven i ett hem, hafva ett hjärta som tänker på hjälp, och en mild välgörande hand. Hon ska hålla tillsammans och dela ut, såsom det täckes Gud. Hon skall tjäna, ständigt tjäna och anspråklöst finna sin glädje i att göra det, allt detta anstår kvinnan och hustrun. Då är hon som en fruktbar vinstock till prydnad och välsignelse för hemmet. Och i det hem, där det finns en sådan hustru erfar man sanningen av Salomos ord: Den som har funnit en hustru, han har funnit ett godt ting, och han välsignas av Herren.

Leif Brunnegård

Jenny slår vakt om den västgötska folkmusiken

Folkmusiken är en viktig del av den västgötska kulturen och vid en ceremoni på Västergötlands museum i Skara delade Västergötlands Hembygdsförbund i augusti 2021 ut Tengelandstipendiet till Jenny Gustafsson med rötter i Gingri i södra Älvsborg.

Jenny Gustafsson tackar för Tengelandstipendiet med en låt. Foto: Monika Moberg Kilefors.

Jenny är riksspeleman och drivs av kärlek till den västgötska folkmusiken och vill bidra till dess spridning. Hon har forskat i folkmusikarvet och gett ut flera CD-skivor med den musiken. Hon är också initiativtagare till Ornungastämman som anordnas varje år i samarbete med Svältornas Fornminnesförening. Det kan man läsa i en artikel i Svältornas Fornminnesförenings årsskrift 2022. Denna stämma fyller tio år och presenteras i en stor artikel av Leif Brunnegård.

I tidningen kan man också läsa om jakt och om att det var mycket populärt att gå på kurs under 30-talet och några decennier framåt. Där kan man också möta avigsidorna under livet förr när Edvin Hallberg konstaterar att brännvin, brand och barnarbete var livet i det fattiga torpet.

För att berätta lite av det rikliga innehållet i tidskriften.

Redaktionen för Västgötabygden

Birgitta

Årets Skultorpare

Hembygds- och Fornminnesföreningen i Skultorp utser varje år sedan 2016 Årets Skultorpare! I år fick PRO:s ordförande Birgitta Andersson utmärkelsen. Fem andra personer fick dessutom hembygdsförbundets diplom vid årsmötet den 24 mars på Vägkrogen i Skultorp.

Ingemar Karlsson, som i många år varit föreningens ordförande, hade av sagt sig omval och blev avtackad med blommor och tacksamhet för allt som han gjort för föreningen. Då man inte lyckats engagera någon ny ordförande är posten vakant, men styrelsen delar upp giften mellan sig tills vidare.

Birgitta Andersson, ordförande i Skultorps PRO-förening, blev Årets Skultorpare.

Birgitta Andersson, ordförande i Skultorps PRO-förening blev Årets Skultorpare och hyllad med blommor och varma ord.

I motiveringen uttrycks bl a att hon verkar för allas lika värde och att hon är en engagerad och glädjefylld ordförande.

Många verksamheter finns på PRO:s bord. Det senaste är att föreningen ska starta gå-fotboll.

Skultorpsdräkten

Ett tack framfördes till Birgitta Josefsson som skänkt sin Skultorpsdräkt till föreningen. Den kommer nu att finnas i Fornbyn för beskådande och eventuellt lån.

Diplomutdelning. Eva Ek, Per-Olof Ek, Harald Engström och Gun Engström fick tillsammans med Nils-Olof Andersson (saknas på bild pga sjukdom) hembygdsförbundets förtjänst-diplom

Fornbyn

Fornbyn i Skultorp är hembygdsföreningens skötebarn. I årets Billingsbygden har Birgitta Axelsson skrivit en artikel om byns byggnader och forna invånare.

Diplomutdelning

Hembygdsförbundets diplom utdelades för mångårigt förtjänstfullt arbete i Skultorps Hembygds- och fornminnesförening till fem medlemmar. Utdelare var under-tecknad.

De fem är: Eva Ek, sekreterare i föreningen, som utför gott styrelsearbete och som är en av dem som arbetar med planering och stort kunnande i kryddträdgården, Per-Olof Ek, allt-i-allo som hjälper till med trädbeskärning och trimning av häckar och buskar, Gun Engström, en god resurs inom styrelsen, som arbetar med evenemang och deltar i skötseln av hus och trädgård, Harald Engström är med sitt stora kunnande inom byggnation och trädgård en ovärderlig tillgång för föreningen och Nils-Olof Andersson tackas för gott styrelsearbete, stort kunnande inom byggsektorn och för förmåga att se behoven av renovering av byggnader, att arbetsleda och slutföra åtgärderna.

Ett gemytligt årsmöte med Yngve Fasth som årsmötesordförande och Eva Ek som sekreterare avslutades med Vägkrogens goda smörgåstårter, kaffe och fin kaka.

Hembygdsföreningen har en hemsida:
www.skultorpshembygdsforening.se.

Text och foto: Monika Moberg Kilefors

Linbasta

På Hallandssidan

Inte långt från Västra Kulla och Hvatared ligger en gammal linbasta på Hallandssidan, i Oleträ.

Vad är då en linbasta? Jo, linbastan i detta fallet är en liten trästuga med tegeltak, där linet skulle torkas efter det hade skördats och gått igenom flera procedurer.

Det var som en bastuanläggning för lintorkningen. När linhalmen skulle torkas ställdes den runt eldstaden, – ”den kallades galten” i bastan och det lades också linhalm ovanpå på laven. Därefter eldades det i ”galten”, 4–5 dagar tills linhalmen var mycket torr. Vad som sägs är att bönder i Västra Kulla och Oleträ odlade lin och använde linbastan ända fram till mitten av 1950-talet.

Linbastan användes också som rekvisita under inspelning av Vilhelm Mobergs Raskens, när den spelades in på 1970-talet. Flera boende fick vara statister under filminspelningarna. För ett antal år sedan reparerades den varligt, så den står där som ett dåtida monument.

*Text och foto: Ingrid Zackrisson
Yostared*

Inte långt från Västra Kulla och Hvatared ligger en gammal linbasta på Hallandssidan, i Oleträ.

Dikt från Karins penna

*Det talas mycket om ekosystem,
återvinning, det ligger i tiden
och detta har inspirerat till en dikt.*

Jag sitter på utedasset en ljummen sommarkväll
med bara fötter på sliten fotapäll
låter blicken svepa ut över fältet
släpper på kjollinningen och bältet.
Hör hönerna kackla och sprätta
och bala sig tillrätta.
Här har suttit unga och gamla stjärtar
med samma behov och samma fjärtar.
Detta kallas humanekologi,
först gödsla jorden och sen
sätta potäter däri.
En gång när jag inte är med
skall barnbarnen säga:
”Det var vår tokiga farmor som skrev den dikten”.
Eller också har de kommit till den insikten
att hon kanske inte var så tokig i alla fall.

*Karin Breman
vardagspoet, Varola*

Prenumerera på Västgötabygden

Det kostar **160 kr** för sex nummer av tidningen under ett år. Vid samtidig beställning av 10 prenumerationer (exempelvis till hela styrelsen) är priset 140 kr per prenumeration.

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Glöm inte att ange namn och adress.

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygdsförbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50.

bostad 070-313 65 60.

E-postadress: kansli@vhbf.se

Kontorstid: torsdagar 9–15.

Odensåker Hbf:s årsskrift 2022.

Hembygdsföreningen i Odensåker har som vanligt gett ut en årsskrift, späckad med berättelser och innehåll om verksamheten. Omslaget pryds av en målning av Raatikainen – Frälsegården i Tidavad. Peter Samuelsson, Djurö, uppväxt på gården, berättar om gårdshistorien.

Jan-Olof Berglund, ordförande i cirka 20 år, har lämnat över ordförandeklubban till Anna Ohlin Ingebretsen. Föreningen, som har ett femtontal olika arbetsgrupper, är mycket aktiv med många funktionärer. Föreningen driver Logården i Odensåker.

Vid sjön Östens sydvästra del ligger en by, kallad Skalkarike. Odensåker är en gammal medeltidskyrby och har varit knutpunkt för byarna Råstad, Lilla och Stora Rör och Skalkarike. Adam Johansson skriver om en ladugård på Skalkarike Törnsfors.

Marianne Dahl har fyllt 100 år. Hon växte upp i Hagelberg, men för 75 år sedan gifte hon sig med Reinhold Dahl i Råstad och nu bor hon i Karlsgården. Bengt-Rune Ericson berättar om henne.

Kontraktsposten Jan Wahn, Mariestad, minns sina år i Odensåker med glädje – Minnen från en prästgårdssepok. Margareta Eklund, Råstad, och Ulla Berglund, Rör, berättar om hur det har varit att befinna sig i en pandemi. Ulla anser att det som pensionär har varit en fördel att befinna sig på landet och slippa trängas som i stan'. För Margareta och hennes man innebar det bl a att närstående fick handla mat åt dem med mera.

Årsskriften är i A5-format och innehåller 74 sidor, tryckt på Redo Tryck AB i Skövde.

Monika Moberg Kilefors

Kyrktuppen

Ljög gjorde han väl inte – far.
För det var ju bara han, och bara han,
som hade förgyllt kyrktuppen,
den som blänkte så grant
högst upp i spiran.

Och under några dagar
fantiserade vi om
hur det kunde kännas
att arbeta på så hög höjd.
Vi hissade vid blotta tanken.

Efter en tid avslöjades det
att tuppen varit nedmonterad
och att förgyllningen skett
i måleriverkstan.

Glansen kring kyrkuppen
förbleknade och försvann
och vi talade aldrig mer om den.

Nej, ljög gjorde han inte – far
men det kändes inte som om
han talat sanning heller ...

Per-Olof Westman
i Tidsbilder 2002

Oj,oj oj ...

Ortsbon och västgöten gick förbi utanför sockenkyrkan en kväll, när kantorn övade. Högstämd musik hördes inifrån kyrkan.

– Det är förmodligen minnet av vår store man Mozart som ska firas på söndag, sa Ortsbon.

– Kors i allsin dar, sa västgöten, ente vesste ja, att han va' härifrån.

När Jakob blev inlagd på sjukhus för en blindtarmsoperation undrade hans mor Lotta om det fanns någon frisör i närheten.

– Frisör, varför det? frågade sköterskan.

– Jo, det skulle passa så bra att klippa honom nu när han ändå är nedsövd.

– Den här sedeln kan du inte handla för. Den är ju falsk!

– Det hade jag inte tänkt heller. Jag ville bara växla den.

Bra föreläsningar om Hornborgasjön

UR Samtiden

Av en slump såg jag under dagtid ett långt program på Kunskapskanalen om Hornborgasjön. Ett femtontal korta föreläsningar, som är mycket intressanta. De finns även på internet att titta på i efterhand. Sök på ur.play och Hornborgasjön.

Det börjar med en föreläsning av Sofie Stålhand, föreståndare för Naturum Hornborgasjön, som berättar om tranorna vid Hornborgasjön. Varje år rastar cirka 30 tusen tranor vid sjön.

Niclas Fällström, guide och restaureringsarbetare, berättar på sitt härliga språk, västgötskan, t ex om Trätornas träsk. Hornborgasjön hade länge varit en vacker och naturlig fågelsjö, men så började jakten på mer odlingsmark och i början av 1900-talet började sänkningen av sjön för att få mer odlingsmark. Fler sänkningar följde, men det var inte så lätt att få till odlingsbar mark. Man hade inte räknat med att det var svårt att få bort allt vatten. Så småningom höjdes röster för att återställa Hornborgasjön till den fågelsjö, som den en gång var. Niclas var själv med och arbetade med restaureringen.

Rovfåglarnas återkomst

Fågelskådaren Kent-Ove Hvass berättar något fantastiskt. Efter att ha varit hårt drabbade av miljögifter som kvicksilver, PCB och DDT är nu rovfåglarna tillbaka. Kungsörn, havsörn, pilgrimsfalk (jordens snabbaste fågel) den röda gladan, den bruna gladan, och tornfalken,

Allt är inte negativt, det går att rädda fåglarna, trots att det under 60-talet spreds en mängd gifter så att rovfåglarna inte klarade sig så bra, men tack vare utfordring med giftfri föda så har man t ex ökat havsörnsparen från 15 till 800–900 par i hela landet. Även vid Hornborgasjön finns flera par.

Kent-Ove berättar om Valdemar, en havsörn, som blivit far till mer än tjugo ungar.

Det här är bara några av de femtontal föreläsningar som ligger på nätet för lyssning. Man kan givetvis även fråga de olika föreläsarna om de vill komma ut i till föreläsningar och berätta om allt detta.

Monika Moberg Kilefors

Trana vid Hornborgasjön. Foto: Lennart Moberg.

Trandans vid Hornborgasjön. Foto: Lennart Moberg.

Fototips

Ibland får vi in bilder som har för låg upplösning för att kunna förstoras. Vi kan om vi har tur använda dem, men risken är stor att de inte blir mycket större än ett medelstort frimärke i tidningen. Vi trycker med högtryck och då fordras hög teknisk kvalitet.

En bild med låg upplösning från en kamera, inställd på låg- eller mellankvalitet kan däremot utan vidare användas för publicering på internet.

Om du har en vanlig ordinär kamera eller mobiltelefon, ställ in den på **Fine** eller **Högsta kvalitet**, då är det sällan några problem med bildkvaliteten.

Om du skannar in en äldre, liten bild, gör det i 400–600 dpi. Det är då mycket lättare att kunna förstora den.

Monika Moberg Kilefors

Nästa nummer av Västgötabygden

Nummer 3, utkommer i slutet av juni. Författarna i denna skrift är själva ansvariga för innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insänt material. Ange om möjligt bildfotograf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som önskas anmälda. Insända texter och bilder anses som godkända för publicering på vår hemsida.

Eftertryck och kopiering förbjudet utan medgivande av artikelförfattare.

Med stöd från

HembygdVäst stöds ekonomiskt av Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ett stöd som vi är mycket tacksamma för. Tack vare det stödet kan vi erbjuda våra föreningar en omfattande och kvalitetsmässigt bra verksamhet.

Ge gärna en gåva till Tengelandsfonden!

Har du problem att komma på en lämplig födelsedagsgåva till den som redan har allt eller funderar du på att skänka en gåva för att hedra minnet av en person som har gått bort?

Vet du om att du kan ge en gåva till Tengelandsfonden? Ditt stöd är värdefullt och bidrar till att stötta personer som gör ett viktigt arbete för vårt kulturarv.

Vem var Tengeland?

Folke Tengeland (1913–1979) hade varit redaktör för Västgötabygden i över 20 år, då han tragiskt avled i en trafikolycka den 20 november 1979. Dagen före hade han mottagit Skaraborgs läns kulturpris för att han genom mångårig verksamhet bidragit till att fördjupa och bredda kunskapen om Västergötlands rika hembygdskultur.

Tengelandsstipendiet

Penningssumman skänktes av familjen till en stipendiefond att utdelas i samband med förbundets årsstämma. I familjen Tengelands gåvobrev står att ”avkastningen från minnesfonden skall tilldelas person, förening eller liknande som i likhet med Folke Tengeland bidragit till att fördjupa och bredda kunskapen om Västergötlands rika hembygdskultur”.

Tengelandsstipendiet har delats ut varje år sedan 1981. En kommitté bestående av två styrelseledamöter från förbundsstyrelsen och en representant för familjen Tengeland utser stipendiaten. Prissumman är f n 7 500 kr.

Senare har tiderna förändrats och avkastningen på fonderade pengar har sjunkit sedan fonden bildades.

En insamling till Tengelandsfonden brukar göras vid hembygdsförbundets årsstämmor, men under de två senaste åren har stämmorna genomförts digitalt och det har därför inte gett några insättningar till fonden.

Bankgiro eller swish

Kommittén tar tacksamt emot förslag på stipendiater. Tengelandsfonden har ett eget bankgiro 5760-9018 och swish 123 358 23 68 för minnesgåvor m m. Kontakta gärna vårt kansli för mer upplysningar.

Se våra adresser på sidan 31.

*Jan-Olof Berglund
vice ordförande i VHBF*

Birger Sjöberg, känd bl a för Fridas visor.
Fotot tillhör Vänersborgs museum.
Okänd fotograf.

Västgötalitteratur fyller 60 år

Föreningen för Västgötalitteratur bildades i Lidköping år 1962

Föreningen arbetar med att publicera böcker, arrangera föredrag, studiebesök och bokauktioner. Den första bokauktionen för i år gick av stapeln i mars i Stora Levene.

Ur programmet för 2022

Söndagen den 15 maj, föredrag och stadsvandring i Birger Sjöbergs Vänersborg tillsammans med museichef Peter Johansson. När Birger Sjöberg 1922 lät publicera Fridas bok blev det stor succé.

I juni kommer Agneta Tjäder att presentera författarinnan Birgit Th Sparre, känd för sina romaner om "gårdarna runt sjön", vid en lunch på Åsundsholms herrgård. Efter lunchen blir det ett besök på Torpa stenhus.

Bokdagar i Od blir det den 6-7 augusti. Presentation av nyttgåva av Äldre Västgötalagen. Föreläsning och presentation av professor Per-Axel Wiktorsson.

Ta även del av hela programmet på Föreningen för Västgötalitteraturs hemsida.

Uppsnappat av redaktionen, VB

VÄSTGÖTA BYGDEN

Redaktionskommitté

Ann-Britt Boman

Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033-26 19 21.
073-943 61 75. E-post: birgitta.fristad@telia.com

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3,
541 96 Varing, tel 070-842 04 53.

E-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövägen 9 C, 446 32 Älvängen,
tel 073 -023 11 50. E-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad,
465 97 Nossebro, tel 070-32 81 333.

E-post: frammetad@tagebrolin.se

Sven-Åke Mökander, Markgatan 39, 441 51 Alingsås,
tel 070-672 31 56

E-post: svenake.mokander@gmail.com

Ingrid Zackrisson, Kullavägen 59, 519 95 Tostared.

070-496 05 59. E-post: ingridzackrisson59@gmail.com

Monika Moberg Kilefors, ansvarig utgivare, redaktör
070-642 56 70, Ekängsvägen 19, lgh 1104, 541 41 Skövde.

E-post: redvastgotab@gmail.com

eller blackhornet.monika.moberg@gmail.com

Skribenter, knutna till redaktionen

Hans Menzing, Skara, tel 0511-126 43.

E-post: hans.menzing@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda, tel 0322-66 11 43.

E-post: leif.brunnegard@gmail.com

Förbundsordförande: Lena Gustafsson,

Fötene Östergården 1, 447 91 Vårgårda,
tel 0705-32 64 24.

E-post: lena.sodraharene@gmail.com

Vice förbundsordförande: Jan-Olof Berglund

Förbundssekreterare: Bengt-Göran Ferm

Sälggatan 19, 565 33 Mullsjö, 0702-67 59 75.

E-post: benke.ferm@gmail.com.

Förbunds-kassör: Tommy Kroon.

Timmermansgatan 19, 532 33 Skara, tel 070-591 24 55.

E-post: tommy.kroon@kunskastradet.se

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygds-
förbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50

Besöksadress: Stadsträdgården, 532 31 Skara
bostad 070-313 65 60. E-postadress: kansli@vhbf.se
Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

**Har Du en adressförändring, ring till Eva Mann,
tel 0512-105 50. Arbetstid: torsdagar 9-15.**

Kansliets e-post: kansli@vhbf.

Har ni hört, sett eller läst ...

Flygfoto över Bollebygd 1976. Foto: AB Flygtrafik.
Fotot tillhör Vänersborgs museum. Årsstämma i Bollebygd den 14 maj, se sidorna 5, 7 och 8.

Trantider. Bra föreläsningar om Hornborgasjön på sidan 29. Foto: Lennart Moberg.

Långareds Hbf. Utflykt till Matberget i Magra. Från vänster Anders Dicander, tidigare ägare till Uplo Egendom samt Inge Josefsson och Erik Fristedt, Långareds Hbf. Se sidan 13. Foto: Håkan Kumler.

Vårdkasar. I stockholmstrakten stod vårdkasar klara att tändas vid första världskrigets utbrott 1914. Tänk om även vår vårdkase här på Våleberget också förbereddes, funderar grannarna Börje Andersson, Eklanda, och Berit Pettersson. Läs vidare på sidan 9. Foto: Börje Andersson, Nossebro.